

**TULEVAISUUSVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 8/2009 vp**

Valtioneuvoston selonteko: Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi: Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä toukokuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi: Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko (VNS 5/2009 vp) valmisteluvasti käsiteltäväksi maa- ja metsätalousvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut erikoisvaliokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha, valtiovarainministeriö

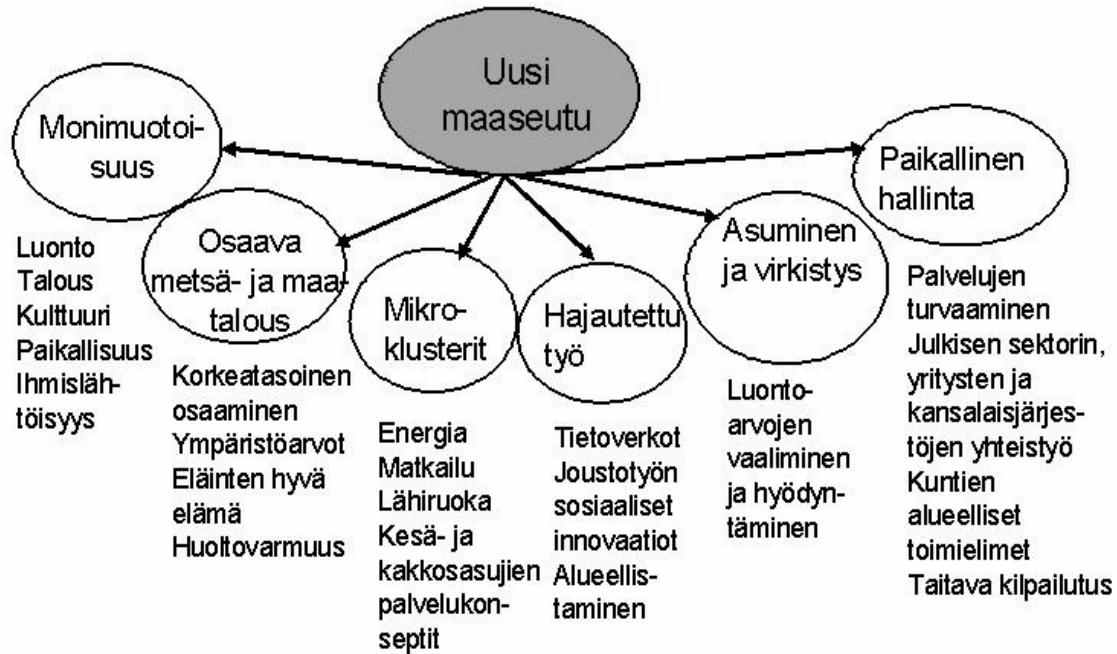
- aluekehitysjohtaja Veijo Kavonius ja ylitarkastaja Jukka Saarinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Leena Anttila, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkimusjohtaja Torsti Hyyryläinen, Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti
- johtaja Juha Kaskinen ja kehitysjohtaja Olli Hietanen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
- yksikönjohtaja Pasi Rikkonen, MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus)
- aluetieteen professori Hannu Katajamäki, Vaasan yliopisto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Tiivistelmä

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että uusi maaseutuajattelu edellyttää maaseudun kokonaisuutta kehittävää vahvaa kansallista maaseutupoliitikkaa. Maaseutupoliittinen selonteko esittelee kat-

tavasti uuden maaseudun toiminnallisia mahdollisuuksia. Siitä puuttuu kuitenkin osatekijät koekoava näkemys. Tarvittavaa kokonaisnäkemystä voisi hakea seuraavan kuvion pohjalta:



Tulevaisuusvaliokunta pitää tärkeänä, että maaseudun tilaa ja tulevaisuuden näkymiä on ryhdytty käsittelemään kokonaisvaltaisesti eduskunnalle annettuna selontekona. Nykytilan kuvaus selonteossa on pääosin onnistunutta. Selonteon tarkastelukulma on kuitenkin melko kapea, varsin perinteinen ja staattinen. Maaseutu nähdään paljolti vain kohteena erilaisille tukimuodoille. Valiokunta korostaa, että maaseutua pitäisi tarkastella monipuolisen elinkeinoelämän elinvoimaisena ja kehittyvänä osana.

Selonteko ei tuo esille sitä, että maaseutuja on jo nyt monia ja kaikilla niillä on monia tulevaisuuksia. Selonteon pahin heikkous on uusien visioiden ja vaihtoehtojen vähäisyys. Siitä puuttuvat myös ns. hyvät esimerkit ja pilottihankkeet, joiden esittelyn ja arvioinnin kautta selonteon ote olisi ollut nykyistä konkreettisempi ja terävämpi.

Ministeriöiden ja muiden valmistelijoiden välillä ei ole ollut selonteon sisällöllisestä linjauksesta päätellen riittävästi yhteistyötä. Tämä se-

littänee tavanomaisissa ratkaisuisissa pitäytymistä. Monipuolisen yritystoiminnan ja metsän merkitys maaseudulle on selonteossa jäänyt vähälle. Puuosaamisen mittavia mahdollisuuksia ei ole riittävästi hahmotettu. Maaseudun muita toimintoja vain sivutaan selonteossa kytkemättä niitä toisiinsa kokonaiskuvaksi. Globaalin biotuotannon haasteita Suomen maaseudulle käsitellään varsin vähän.

Valiokunta katsoo, että maatalous on saanut paljon uusia ulottuvuuksia viime vuosikymmenten aikana. Tilojen koot ja suuntautumisvaihtelevat. Maataloudessa on erotettavissa suuret liiketoimintaperiaatteilla toimivat suuryritykset; keskikokoiset maanviljelytilat, joista suurin osa perheviljelmä; luomuviljelijät; erikoistuotteisiin keskittyvät viljelijät; sekä erilaiset harrasteviljelijät. Osapäiväiset viljelijät ovat monipuolistaneet alaa.

Kesäasukkaiden merkitys on maaseudulla kasvanut. Etätyö mahdollistaa sen, että ihmiset voivat entistä paremmin valita asuinpaikkansa

menettämättä yhteyksiä työ- ja elinkeinoelämään. Selonteosta puuttuu näkemys siitä, miten maaseudun työelämä ja työmarkkinat voisivat kehittyä monipuolisten elinkeinojen kokonaisuudeksi.

Maatalouden modernisoitumista kuvaa se, että maanviljelijät olivat ensimmäinen ammattiryhmä, joka Suomessa alkoi tehokkaasti käyttää Internetiä ammatissaan.

Maatalouspolitiikka ei enää yksin kykene taavoittamaan maaseudun kokonaisuutta. Maaseudun ja maatalouden samaistaminen ei tee oikeutusta kummallekaan. Toisaalta maaseudun kehittämisen erityiset olosuhteet on tärkeä ottaa huomioon. Maaseudun jättäminen markkinavoimien, EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tai projektisuhdanteiden armoille ohittaa maaseudun uutta kansallista nousua tukevat tekijät.

Metsät ovat perinteisesti olleet keskeinen osa suomalaisen maaseudun elämänmuotoa. Tätä yhteyttä uhkaa metsänomistuksen sirpaloituminen. Huomattava osa metsänomistajista on kaupunkilaisia tai kaupunkilaisammateissa toimivia. Puun tehokkaan hyötykäytön, metsän moninaiskäytön ja metsänsuojelun ristiriidat muodostavat yhden maaseudun tulevaisuuden vaikean ongelmaryppään. Siihen liittyy ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen. On odotettavissa, että EU:n taholta syntyy paineita säilyttää Suomen metsät hiilivarastoina.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että suomalaista puuta tulisi hyödyntää hiilivarastoina ensisijaisesti puutuotteiden, kuten puurakennusten ja huonekalujen muodossa. Puun laajempi energiankäyttö antaa tulevaisuudessa paljon uusia työ- ja liiketoimintamahdollisuuksia maaseudulle. Jo ilmasto- ja energiastrategian mukaan nämä mahdollisuudet lisääntyvät.

Infrastruktuurin ylläpitäminen kuuluu keskeisiin asioihin maaseudun kehittämisessä. Tie- ja tietoliikenneyhteydet ovat tärkeitä. Esimerkiksi raideliikenteen ja junayhteyksien reittien hyvällä suunnittelulla voidaan liikennettä maaseudun ja kaupunkikeskusten välillä saattaa ilmastonmuutoksen torjunnan kannalta kestävämmälle pohjalle.

Valiokunta katsoo, että tulevaisuudessa hajautetut ja eri alueiden erityispiirteet huomioon ottavat energiaratkaisut ovat osa maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämistä. Hajautettu energiantuotanto on hyvin suunniteltuna ja organisoituna myös työllistävää ja parantaa huoltovarmuutta. Mahdollisuus syöttää tuotettu ylimääräinen energia muiden käytettäväksi lisää kiinnostusta tällaiseen energiantuotantoon. Esimerkiksi syöttötariffit ovat yksi keino turvata biokaasun tuottamisen kannattavuus pienemmissäkin yksiköissä maaseudulla. Puun energiakäyttö (puukaasu ja -hake), joka on erittäin työllistävää, on ilmastopolitiikan tärkeä osa.

Ekotehokkuudesta tulee tulevaisuudessa strateginen kilpailutekijä. Tulevaisuudessa edellytetään valtioilta, kunnilta, yrityksiltä ja muilta toimijoilta yhä enenevässä määrin ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehityksen mukaista toimintaa eli ekokilpailukykyä. Tämä asettaa vaatimuksia energiaosaiselle ja ympäristöpääoman kehittämiseksi, mutta toisaalta luo myös uusia markkinoita innovatiivisille yrityksille.

Ilmastonmuutos muuttaa Suomen asemaa maailmassa. Suomalaisen biotuotannon edellytykset ainakin väliaikaisesti paranevat lämpenemisen tuloksena. Karjanhoidon edellytykset paranevat maassamme suhteessa muihin maihin runsaan veden saannin ja nurmien lisääntyvän kasvun vuoksi. Myös muussa biotuotannossa edellytykset ainakin väliaikaisesti paranevat. Suomen muuttuvaa asemaa globaalissa biotuotannossa tulevaisuusvaliokunta tulee lähemmin tarkastelemaan kannanotossaan selvityshankkeen Metsät — ravinto — vesi loppuraportissa. Kannanotossa tullaan tarkastelemaan sekä Suomen maatalouden että metsätalouden tulevaisuuden vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksia vuoden 2030+ perspektiivillä.

Tulevaisuusvaliokunta katsoo, että elinkel-poinen vapaa tila voi kääntyä Suomen vahvuudeksi muissakin suhteissa kuin tehostuvana biotuotantona. Puhdas luonto ja ainutlaatuiset vesistöt ovat entistä tärkeämpiä. Niiden säilyminen tulee turvata ja niitä pitää hyödyntää palvelu- ja matkailuliiketoiminnassa.

TuVL 8/2009 vp — VNS 5/2009 vp

Lausunto

Lausuntonaan tulevaisuusvaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marja Tiura /kok	Marjo Matikainen-Kallström /kok
vpj.	Jyrki Kasvi /vihr	(osittain)
jäs.	Mikko Alatalo /kesk	Mats Nylund /r (osittain)
	Marko Asell /sd	Sirpa Paatero /sd (osittain)
	Harri Jaskari /kok	Lyly Rajala /kok
	Kyösti Karjula /kesk	Kimmo Tiilikainen /kesk (osittain)
	Jouko Laxell /kok	Pertti Virtanen /ps
	Päivi Lipponen /sd (osittain)	Jyrki Yrttiaho /vas
		Jukka Mäkelä /kok (osittain).

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Paula Tiihonen,
asiantuntija Osmo Kuusi.